

Biežāk uzdotie jautājumi par Covid-19 vakcināciju

Vai tiešām Covid-19 ir tik bīstama slimība?

Covid-19 ir slimība, ko izraisa SARS-CoV-2 vīruss, kas Latvijā prasījis jau vairāk nekā 2500 dzīvību. Tā ir slimība, kas lielākajai daļai inficēto aizrit viegli, tomēr katrs desmitais no saslimušajiem nokļūst slimnīcā, kā arī vēl ilgi pēc izslimošanas cīnās ar slimības atstātajām ilgtermiņa sekām. Slimību biežāk smagā un ļoti smagā formā pārslimo gados vecāki cilvēki vai cilvēki ar hroniskām saslimšanām. Ja vidēji mirušo īpatsvars ir 2,3% no visiem reģistrētajiem Covid-19 gadījumiem, tad senioru grupā 80+ gadi nāves īpatsvars ir krietni augstāks: 18,6% jeb katrs piektais ar Covid-19 saslimušais, kas vecāks par 80 gadiem, diemžēl nav izturējis slimību.

Tomēr smagu slimības gaitu var piedzīvot arī gados jauni un šķietami pilnībā veseli cilvēki, kas līdz šim ievērojuši veselīgu un sportiski aktīvu dzīvesveidu.

Pārslimojušie vēl ilgi cīnās ar slimības sekām

Vēl līdz galam neizpētītas ir Covid-19 slimības ilgtermiņa sekas. Esošo pasaules pētījumu rezultāti liecina, ka aptuveni 10% inficēto personu pēc slimošanas vēl ilgāk nekā 3 mēnešus novērojams kāds no slimības simptomiem: nogurums, galvassāpes, elpas trūkums, ožas vai garšas zudums, muskuļu vājums, drudzis vai pazeminātas smadzeņu darbības spējas. Smagākos saslimšanas gadījumos iespējama pat pacientu otrreizēja nokļūšana slimnīcā ar hronisko slimību saasinājumiem.

Vai ir zāles pret Covid-19?

Zāļu Covid-19 ārstēšanai šobrīd īsti nav. Zinātnieki visā pasaulē strādā pie tā, lai atrastu un izstrādātu Covid-19 ārstēšanas metodes. Šobrīd turpat vienīgie cilvēka dzīvību uzturošie pasākumi ir skābekļa terapija smagi slimiem pacientiem un personām, kurām ir risks smagi saslimt, un papildu elpošanas funkciju atbalsts, piemēram, mākslīgo plaušu ventilācija, kritiski slimiem pacientiem. Preparāts deksametazons var palīdzēt samazināt mākslīgās plaušu ventilācijas izmantošanas ilgumu un, iespējams, glābt to pacient dzīvības, kuriem ir smaga un kritiska slimības gaita.

Pasaules Veselības organizācija noteikti neiesaka veikt pašārstēšanos ar zālēm, tostarp antibiotikām, Covid-19 profilaksei vai ārstēšanai.

Kāpēc jāvakcinējas pret Covid-19?

Vakcinācijas mērķis ir pasargāt sevi no smagas slimības gaitas un pat nāves. Bet vakcinējoties var pasargāt arī citus. Vakcinēšanās mazina slimības izplatīšanos, tādējādi jūs varat pasargāt arī, piemēram, bērnus no saslimšanas, kuriem vakcīnas pret Covid-19 vēl nav paredzētas. Līdz ar vīrusa izplatības mazināšanos var palīdzēt arī apturēt tā mutāciju, līdz ar to novērst, ka vīruss kļūst vēl lipīgāks vai vēl bīstamāks cilvēku veselībai.

Covid-19 slimības ierosinātāja, vīrusa SARS-CoV-2 galvenais uzbrukuma mehānisms cilvēka organismam ir pīķa proteīns, ar kura palīdzību vīruss "pieāķējas" pie cilvēka šūnas. Tā vīruss iekļūst organismā, kur inficē citas šūnas, saražo jaunas vīrusa daļiņas un, cilvēkam elpojot, klepojot, šķaudot vai runājot, izkļūst no organisma, lai inficētu citus.

SPKC dati par laika posmu no 2020.gada 28.decembra līdz 2021. gada 2. Jūlijam ļauj secināt:

Salīdzinot Covid-19 infekcijas sastopamības biežumu visiem Latvijas iedzīvotājiem un vakcinētām personām:

- Cilvēki, kas saņēmuši 1.poti, Covid-19 infekcija tiek konstatēta 9,6 reizes retāk, nekā Covid-19 gadījumu sastopamība populācija kopumā,
- Cilvēki, kas pilnīgi vakcinēti (2 potes un 14 dienas pēc vakcinācijas) – 93,6 reizes retāka iespēja inficēties.

Kā darbojas vakcīna? Recepte imūnsistēmai, lai cīnītos ar pīķa proteīnu

Vakcīnu uzdevums ir iepazīstināt cilvēka organismu ar konkrēto vīrusu, iemācīt to atpazīt kā svešu un izveidot pret to antivielas jeb sagatavot organismu, kad tas saskarsies ar vīrusu, lai to pieveiktu.

Visas Covid-19 vakcīnas ir izveidotas ar mērķi iemācīt organismam atpazīt pīķa proteīnu un to iznīcināt. Nedaudz atšķiras tikai veids, kā atšķirīgas vakcīnas to paveic.

Uzticies zinātnei! Netici muļķībām!

Muļķība Nr.1: Vakcīnas ir eksperimentālas, ko apliecina melnais apgrieztais trīsstūris vakcīnu lietošanas instrukcijā.

Visas Latvijā izmantotās vakcīnas pret Covid-19 ir pārbaudītas tikpat stingri un rūpīgi kā jebkuras citas zāles. Lai iegūtu apstiprinājumu zāles ir izpildījušas visas prasības uzraugošo institūciju prasības.

Melnais apgrieztais trīsstūris nozīmē tikai to, ka šīs ir zāles, kuras pēcreģistrācijas periodā uzrauga vēl rūpīgāk. Simbola mērķis ir aicināt cilvēkus aktīvi ziņot par blakusparādībām, tādējādi papildinot drošuma datus, kas iegūti pētījumos pirms zāļu/vakcīnu reģistrācijas. Starp citu, VISU vakcīnu un citu bioloģiskas izcelsmes zāļu,

kas reģistrētas Eiropā pēc 2011. gada 1. janvāra, lietošanas instrukcijās un zāļu aprakstos ir šāds melns trīsstūris.

Muļķība Nr.2: Vakcīnas ir nedrošas, jo tika izstrādātas pārāk ātri

Pētnieki jau vairāk nekā desmit gadus ir pētījuši SARS un MERS vīrusus, kā arī strādājuši pie vakcīnām pret šiem vīrusiem, kas arī ir viens no iemesliem, kāpēc vakcīnas pret Covid-19 izdevās izstrādāt ātri. Turklāt, ņemot vērā pandēmijas apmērus un vīrusa izplatībai uzlikto ierobežojumu nodarīto kaitējumu valstu ekonomikām, vakcīnu izstrādē tika apvienoti vēsturiski vēl nepieredzēti zinātnes, finanšu un cilvēkresursi. Gan vakcīnu izstrādes, gan izvērtēšanas procesā tika piesaistīts milzīgs ekspertu un zinātnieku skaits, kas veica kvalitatīvu vakcīnu pārbaudi atbilstoši nemainīgi stingrām reģistrēšanas prasībām.

Muļķība Nr.3: Vakcīnas nelabvēlīgi ietekmē sieviešu reproduktīvo veselību

Vakcīnas pret Covid-19 nekādā veidā neietekmē ne sieviešu, ne vīriešu spēju radīt pēcnācējus. Šis ir aplams apgalvojums, kas plaši izplatīts internetā.

Vakcīnas pret Covid-19 galvenais uzdevums ir iemācīt cilvēka imūnsistēmu cīnīties ar īpašo pīķa proteīnu, kas atrodams uz koronavīrusa virsmas. Savukārt pavisam cits pīķa proteīns, saukts arī par "synticin-1", ir saistīts ar placentas piestiprināšanos un attīstību grūtniecības laikā. Pārpratums radās tad, kad kādā kļūdainā rakstā tika apgalvots, ka vakcīna pret Covid-19 izraisītu sieviešu organismā to, ka tas sāktu cīnīties pret šo citu pīķa proteīnu un tādējādi ietekmētu sieviešu sekmīgu grūtniecību. Taču šie divi pīķa proteīni ir pilnīgi atšķirīgi un nekādā veidā nav saistīti. Turklāt, piemēram, Pfizer-BioNTech vakcīnas pētījumos piedalījās arī 23 sievietes, kas pētījuma laikā palika stāvoklī.

Muļķība nr.4: Covid-19 vakcīna mainīs manu DNS

Covid-19 vakcīnas nevar mainīt cilvēka DNS, jo tās neiedarbojas uz cilvēka DNS, un nekādā veidā nemaina cilvēka DNS.

Muļķība nr.5: Covid-19 vakcīna satur izsekošanas ierīci vai čipu

Arī šis ir nepatiesas baumas, kas sākušas ceļu internetā. Tās radušās tāpēc, ka kāds ASV šļirču ražotājs piegādā ASV ārstniecības iestādēm ne tikai šļirces, bet arī instrumentu, kas ar mikročipa starpniecību palīdz kontrolēt vakcīnas devas lielumu. Šis čips nekādā veidā netiek un nevar tikt injicēts personai, kas saņem vakcīnu.

Muļķība nr.6: Vakcīnas satur embriju vai dzīvnieku šūnas

Vakcīnas ir veidotas mākslīgi laboratorijās, līdz ar to tās nesatur dzīvu vīrusu, embriju vai dzīvnieku šūnas.

Muļķība nr.7: Vakcinējoties var saslimt ar Covid-19

Nav iespējams saslimt ar Covid-19 vakcinējoties, jo vakcīna nesatur dzīvu vīrusu.

Muļķība nr.8: Vakcīna man nav nepieciešama, jo mans organisms ir vesels un spēcīgs

Lai arī smaga slimības gaita ir īpaši raksturīga cilvēkiem augsta riska grupās: gados vecākiem cilvēkiem, cilvēkiem ar sirds un asinsvadu slimībām, diabētu, hroniskām elpceļu slimībām un vēzi, tomēr jānorāda, ka visu vecuma grupu cilvēki nokļūst slimnīcā Covid-19 dēļ.

Turklāt vēl līdz galam neizpētītas ir Covid-19 slimības ilgtermiņa sekas. Esošo pasaules pētījumu rezultāti liecina, ka aptuveni 10% inficēto personu pēc slimošanas vēl ilgāk nekā trīs mēnešus novērojams kāds no slimības simptomiem: nogurums, galvassāpes, elpas trūkums, ožas vai garšas zudums, muskuļu vājums, drudzi vai pazeminātas smadzeņu darbības spējas. Smagāko saslimšanas gadījumos iespējama pat pacientu otrreizēja nokļūšana slimnīcā ar hronisko slimību saasinājumiem.

Muļķība nr.9: Vakcīnām nav veikti pietiekoši pētījumi ar cilvēkiem

Vakcīnu vai zāļu reģistrācija nav iespējama bez trešās fāzes jeb klīnisko pētījumu ar cilvēkiem rezultātu sniegšanas un izvērtēšanas Eiropas Zāļu aģentūrā. Tā ir viena no pamatprasībām reģistrācijai. Visām reģistrētajām vakcīnām pret Covid-19 ir veikti šīs fāzes pētījumi, ir izvērtēti un apstiprināti to rezultāti Eiropas Zāļu aģentūrā. Veiktajos klīniskajos pētījumos piedalījās vairāki desmiti tūkstoši cilvēku.

Muļķība nr.10: Viena uzņēmuma ražotā vakcīna ir labāka nekā cita

Visas Latvijā reģistrētās vakcīnas ir ar augstu iedarbību Covid-19 smagas saslimšanas novēršanā. Neviena no šobrīd apstiprinātajām vakcīnām nav uzskatāma par labāku vai sliktāku. Visas reģistrētās vakcīnas ir vienādi pārbaudītas, kvalitatīvas, iedarbīgas un drošas. Lai vakcīnas varētu pilnvērtīgi salīdzināt, būtu jāveic šāds salīdzinošs, apjomīgs pētījums. Zinātnieki ir uzsākuši darbu pie tā, tomēr viennozīmīgu rezultātu ar atzinumiem par to, kura ražotāja vakcīna ir efektīvāka, vēl nav.

Vai es drīkstu vakcinēties, ja?

Ja man ir hroniska slimība: Jā. Vakcinācija ir īpaši svarīga cilvēkiem ar hroniskām slimībām, jo pasargā no smagas saslimšanas ar Covid-19 un hronisko slimību saasinājuma, ko izraisījis vīruss.

Covid-19 saslimšanas gadījumu analīze ir pierādījusi, ka cilvēkiem ar hroniskām slimībām, īpaši onkoloģisko slimību pacientiem, cilvēkiem ar sirds asinsvadu sistēmas slimībām, tai skaitā hipertensisko slimību, pacientiem ar cukura diabētu, smagām elpošanas ceļu slimībām, nieru slimībām, aptaukošanos un dažādu cēloņu izsauktiem imūndeficītiem ir augsts vai ļoti augsts risks iegūt smagus Covid-19 izraisītus veselības traucējumus. Savukārt vakcinācija pret Covid-19 novērš Covid-19 izraisītus smagus un

vidēji smagus veselības traucējumus un nāves gadījumus.

Ja man ir alerģija pret bišu kodumiem, pārtikas produktiem: Jā. Vakcīna nav ieteicama tikai personām, kam ir alerģija pret kādu no vakcīnas sastāvdaļām. Ja ir smaga alerģija pēc pirmās devas saņemšanas, tad otrās devas ievades nepieciešamība jāpārrunā ar ārstu.

Ja man ir neliela saaukstēšanās: Jā. Neliela saaukstēšanās, iesnas un citi simptomi nav iemesls nevakcinēties

Ja esmu izslimojis Covid-19: Jā. Pētījumi pierāda, ka organisma imunitāte pret vīrusu pēc vakcīnas ir efektīvāka, augstāka un noturīgāka

Ja esmu gaidībās vai baroju bērniņu ar krūti: Jā. Balstoties uz šobrīd pieejamiem datiem, pēc Covid-19 vakcīnas saņemšanas nav sagaidāms risks grūtniecēm vai sievietēm, kas baro bērnu ar krūti, kā arī nav datu par negatīvu ietekmi uz auglību. Latvijas Ginekologu asociācija izstrādājusi vadlīnijas un rekomendē vakcinēt grūtnieces un sievietes, kas baro bērnu ar krūti, ja, piemēram, grūtniece pieder pie kādas no augsta saslimšanas riska grupām.

Vai vakcīnas dēļ būtu jāmaina manu ierasto zāļu lietošanas grafiks?

Vakcinācijas dēļ jums nav jāmaina ierasto zāļu lietošanas grafiks, jums arī nav jāatceļ citas plānotās medicīniskās manipulācijas vakcinācijas dēļ.

Vai bērni drīkst vakcinēties pret Covid-19?

BKUS Ģimenes vakcinācijas centrs norāda, ka bērnu un pusaudžu vakcinācija pret Covid-19 ar Eiropas zāļu aģentūras reģistrētām vakcīnām no 12 līdz 17 gadiem ir droša. Novērst saslimšanu un tādējādi būtiski samazināt iespējamu smagu Covid-19 slimības gaitu tā var palīdzēt, īpaši, bērniem ar atsevišķām hroniskām un onkoloģiskām saslimšanām, kuri tāpat kā pieaugušie ir augstākā riska grupā.

Pēc Covid-19 vakcīnas saņemšanas sagaidāmās blakusreakcijas

Līdzīgi kā pēc citu vakcīnu saņemšanas, arī pēc Covid-19 vakcīnas var būt blakusparādības. Vairums blakusparādību rodas, jo vakcīnas stimulē organisma imūno sistēmu. Tā rezultātā daļai cilvēku var rasties sagaidāmas reakcijas jeb blakusparādības. Šādu reakciju rašanās vai trūkums neliecina par to, cik stipra vakcinācijas rezultātā būs iegūtā organisma aizsardzība.

Pētījumi liecina, ka biežākās blakusparādības ietver:

- paaugstinātu ķermeņa temperatūru (dažkārt virs 38°C),
- drudzi,
- galvassāpes,
- nogurumu,

- sāpes injekcijas vietā,
- muskuļu un locītavu sāpes,
- apsārtumu, pietūkumu injekcijas vietā.

Šādas organisma reakcijas nav uzskatāmas par alerģiskām, tiek bieži novērotas un nav veselību apdraudošas. Tās parasti ilgst 1 līdz 3 dienas.

Ja simptomi neizzūd 1-3 dienu laikā vai ja tiek novēroti nopietnāki veselības traucējumi, jāvēršas pie sava ģimenes ārsta!

MRNS vakcīnām (Pfizer-BioNTech vakcīnai Comirnaty; Moderna) reakcijas ir vairāk izteiktas pēc 2. devas, savukārt vīrusa vektora vakcīnām (AstraZeneca vakcīnai Vaxzevria vai Johnson&Johnson vakcīnai Janssen, kam nepieciešama tikai viena deva) šādas reakcijas sastopas tieši pēc 1. devas.

Gan ārsts vai farmaceits, gan pacients var ziņot par konstatētām zāļu, to vidū arī vakcīnu, izraisītām blakusparādībām Zāļu valsts aģentūrai. Ziņojumu var iesniegt elektroniski tīmekļvietnes www.zva.gov.lv sadaļā "Ziņot par zāļu blaknēm, negadījumiem ar ierīcēm un biovigilanci".